

Судово-технічна експертиза документів у системі доказування адміністративних справ: сучасні методи та практичні аспекти

Маркіян Білінський

судовий експерт, лабораторія почеркознавчих та технічних досліджень документів,
Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України, м. Львів, Україна,
ORCID: <http://orcid.org/0009-0002-8136-2961>, e-mail: mark.19544@gmail.com

Судово-технічна експертиза документів в адміністративних справах забезпечує об'єктивне встановлення автентичності, змін та способу виготовлення документів із застосуванням сучасних оптичних, спектральних і цифрових методів.

Ключові слова: судово-технічна експертиза документів; адміністративні справи; доказування; ІЧ-випромінювання; УФ-випромінювання; спектральний аналіз; цифрові технології.

Forensic Technical Examination of Documents in Administrative Cases: Modern Methods and Practical Aspects

Markiy Bilinskyi

Forensic technical examination of documents in administrative cases ensures the objective determination of authenticity, alterations, and methods of document creation using modern optical, spectral, and digital techniques.

Keywords: forensic technical examination of documents; administrative cases; evidence; infrared (IR) radiation; ultraviolet (UV) radiation; spectral analysis; digital technologies.

У сучасних умовах розвитку цифрових технологій та ускладнення способів фальсифікації документів проблема визначення їх достовірності набуває особливої актуальності. Документи залишаються одним із ключових джерел доказової інформації в кримінальному, адміністративному та цивільному судочинстві, а їх зміст, форма та матеріальна структура мають істотне значення для встановлення фактичних обставин справи.

Зростання кількості правопорушень, пов'язаних із підробленням документів, унесенням змін до їх реквізитів та використанням технічно складних способів фальсифікації, зумовлює необхідність застосування сучасних науково обґрунтованих методів дослідження. У цьому контексті експертиза документів постає як системоутворювальний елемент доказування, забезпечуючи отримання об'єктивної інформації щодо автентичності документів, способів їх виготовлення та змін [1, с. 694].

Експертиза документів є одним із різновидів судових експертиз, результати яких мають значну доказову цінність. Висновок експерта, сформований на основі спеціальних знань, дає змогу встановити обставини,

що не можуть бути з'ясовані іншими процесуальними засобами.

У системі доказування технічна експертиза документів виконує низку ключових функцій, зокрема:

- підтвердження або спростування автентичності документа;
- встановлення способу виготовлення документа та його окремих реквізитів;
- виявлення ознак внесення змін, дописок, підчисток, заміни аркушів;
- визначення послідовності нанесення текстів і реквізитів.

Сучасний етап розвитку експертизи документів характеризується активним застосуванням оптичних, спектральних і цифрових методів дослідження. Одним із найбільш інформативних напрямів є застосування інфрачервоного (ІЧ) та ультрафіолетового (УФ) випромінювання, що дає змогу виявляти приховані записи, дописки, сліди виправлень і відмінності між матеріалами.

ІЧ-випромінюванням користуються для диференціації чорнил, визначення послідовності нанесення текстів, аналізу структури паперу та друкарських технологій. УФ-випромі-

нювання дає змогу виявляти флуоресценцію матеріалів, досліджувати захисні елементи документів і встановлювати ознаки використання різних матеріалів. Спектральний аналіз так само розширює можливості ідентифікації матеріалів і забезпечує отримання кількісних характеристик їх властивостей [2, с. 195].

Важливим напрямом розвитку експертного дослідження документів є впровадження цифрових технологій фіксування та аналізування результатів дослідження. Користування високочутливими цифровими сенсорами, багатоспектральними камерами і програмно-аналітичними комплексами дає змогу здійснювати точну реєстрацію мінімальних відмінностей у відбитті або поглинанні світла різними типами чорнил і матеріалів. Подальше комп'ютерне оброблення отриманих зображень забезпечує можливість автоматизованого порівняння спектральних характеристик, підвищує точність аналізу та відтворюваність результатів експертизи.

Комп'ютерне оброблення зображень, застосування алгоритмів машинного навчання та систем комп'ютерного зору відкривають нові перспективи автоматизації процесів аналізу документів і підвищення об'єктивності висновків експерта. Цифрові методи дають змогу не лише зберігати результати досліджень у цифровому форматі, а й здійснювати їх багаторазовий аналіз, порівняння та інтеграцію з інформаційними базами даних [3, с. 121].

Практика досліджень свідчить, що сучасні технології ефективно застосовують для аналізу фінансових документів, договорів, розписок, офіційних бланків, паспортів, водійських посвідчень та інших документів. Комплексне застосування оптичних і цифрових методів дає змогу встановлювати факт внесення змін до документа, визначати спосіб виготовлення його реквізитів, виявляти ознаки підроблення та встановлювати зв'язок між документом і технічними засобами його виготовлення.

Особливого значення судово-технічна експертиза документів набуває в адміністративних справах, у яких предметом доказування є законність управлінських рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних по-

вноважень, а також достовірність офіційних документів, що підтверджують юридично значущі обставини. У таких категоріях справ застосування сучасних методів дослідження документів забезпечує можливість об'єктивного встановлення їх автентичності, способу виготовлення, наявності ознак змін чи втручання, що сприяє формуванню повної та достовірної доказової бази. Застосування спеціальних знань у межах дослідження відповідає вимогам чинного процесуального законодавства та виступає ефективним інструментом реалізації принципів законності, обґрунтованості й справедливості судового розгляду адміністративних справ.

Подальший розвиток технічної експертизи документів у адміністративному судочинстві пов'язаний із поглибленням інтеграції сучасних наукових і технологічних досягнень у практику експертної діяльності. Цифровізація досліджень документів, впровадження автоматизованих систем аналізу та застосування великих обсягів даних сприяють підвищенню ефективності експертного забезпечення адміністративних судів та точності оцінювання доказів. Важливим напрямом є також гармонізація національних методик із міжнародними стандартами, що забезпечує узгодженість процедур, сприяє розвитку міжнародної співпраці та підвищує рівень професійної компетенції експертних установ у сфері адміністративної юрисдикції.

Отже, експертне дослідження документів в адміністративних справах є складовою сучасної системи доказування, що поєднує правові та технічні інструменти пізнання. Застосування інноваційних методів аналізу документів розширює можливості встановлення їх автентичності та ознак змін, сприяє підвищенню ефективності судового контролю й розвитку експертного забезпечення адміністративного судочинства. Подальший розвиток цього напрямку зумовлений необхідністю адаптації методик до умов цифрового середовища, впровадження автоматизованих систем аналізу та гармонізації національних підходів із міжнародними стандартами, що забезпечує підвищення якості експертних висновків і обґрунтованості судових рішень.

Перелік джерел посилання

1. Dalrymple, B. E. Visible and infrared luminescence in documents: Excitation by laser. *Journal of Forensic Sciences*. 1983. Vol. 28. Pp. 692—696.
2. De Donno, A., Carlucci, D. & Introna, F. The use of infrared rays for identification purposes. *J Forensic Ident*. 2008. Vol. 58. Pp. 193—202.
3. Williams, A. R. & Williams, G. F. The invisible image? Part 1: Introduction and reflected ultraviolet techniques. *Journal of Biological Photography*. 1993. Vol. 61. Pp. 115—132.